

AANBEVELINGEN VOOR HET ARMOEDEBESTRIJDINGSBELEID OP BASIS VAN DE INSPIRATIE- EN NETWERKDAG OVER ARMOEDE BIJ LAGERESCHOOLKINDEREN IN OUDENAARDE

Op 21 april 2023 organiseerden Rotary Oudenaarde en het Sociaal Huis Oudenaarde een inspiratie- en netwerkdag over armoede bij lagereschoolkinderen. Er nam een diverse groep van deelnemers deel: sociale professionals, ondernemers, leden van serviceclubs, leerkrachten, schooldirectie, lokale mandatarissen...

We startten de dag met een deskundig panel dat gemodereerd werd door VRT-eindredacteur Sara Van Boxstael. Bert D'Hondt (kabinet minister Dalle), Bert Vandepoele (Afdelingshoofd Mens Stad Oudenaarde), Caroline Van Driessche (Algemeen Directeur Katholiek Basisonderwijs Oudenaarde), Joost Bonte (pionier straathoekwerk) en Wim Van Lancker (professor Sociaal Werk en Sociaal Beleid) brachten inzichten over armoedebestrijding zowel op lokaal als bovenlokaal niveau. Met die inspiratie gingen we nadien in dialoogtafels in gesprek over onderwijs, gezondheid en voeding, vrijetijd en sociale contacten, gezin en opvoeding, en de binnenkant van armoede.

Dit alles leidde tot een aantal aanbevelingen vanuit de praktijk voor het bovenlokaal armoedebestrijdingsbeleid. Dit alles vatten we samen in deze nota.

Nood aan meer regionale samenwerking

Iedereen voelt aan dat er nood is aan meer regionale samenwerking: zowel tussen de gemeentes, OCMW's maar even goed met andere partners. Momenteel neemt Oudenaarde vaak de trekkersrol hierin. We geloven dat dit een extra duwtje geeft aan de kleinere gemeenten/organisaties die niet altijd de draagkracht hebben om initiatieven te nemen. Maar de hogere overheid mag de lokale besturen niet overladen met extra opdrachten en projecten bovenop de kerntaken, zodat er voldoende ruimte blijft om samen te werken op de kerntaken.

Ook op vlak van de organisatie van het onderwijs zijn er veel voordelen te halen uit meer samenwerking. Momenteel zijn er grote verschillen tussen scholen afhankelijk van de woonplaats van het kind en plaats van de school. Het zou een meerwaarde zijn om dit te stroomlijnen. Elk kind moet dezelfde onderwijskansen krijgen, ongeacht de school of woonplaats.

Nood aan een visie en middelen op lange termijn

Momenteel ontbreekt er soms continuïteit op vlak van kennis en een vast aanspreekpunt. Er zijn te veel personeelwissels, middelen zijn van korte duur. Dit kan verholpen worden door een visie op langere termijn te voorzien en hieraan personeel en middelen te koppelen.

Tegelijk mogen projectmiddelen niet alleen op het innoverende aspect gescoord worden. Er is nood aan impulsen voor acties op het terrein die nog een laatste duwtje nodig hebben om te kunnen slagen.

Aanbod moet meer gecentraliseerd worden en er is nood aan meer koppeling tussen verschillende projecten en acties. Er is nood aan een geïntegreerd beleid. Ook hier is een belangrijke rol weggelegd voor samenwerkingsverbanden zoals Geïntegreerd Breed Onthaal (GBO)¹ en eerstelijnszones (ELZ)².

---

¹ Geïntegreerd Breed Onthaal (GBO) is een samenwerking tussen 3 kernpartners met een onthaalopdracht, namelijk de Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW), de OCMW's en de Diensten Maatschappelijk Werk van de ziekenfondsen (DMW). Het GBO krijgt vorm onder regie van de lokale besturen.

² Een eerstelijnszone is een netwerk van eerstelijnsaanbieders in een geografisch afgebakend gebied. Zij wisselen kennis en informatie met elkaar uit en stemmen hun werking zoveel mogelijk op elkaar af. Een eerstelijnszone houdt rekening met de noden van de lokale bevolking en stemt de eerste lijn hierop af.

Automatische toekenning van rechten

Het 'ondergebruik' is groter dan 'overgebruik' (of misbruik). Momenteel is er vooral een grote onderbescherming: veel mensen krijgen niet al hun rechten niet toegekend of vinden de weg niet naar hun rechten. Nu wordt er bovendien nog al te vaak onderzocht of iemand iets krijgt waar hij/zij geen recht op heeft, terwijl eerder het omgekeerde nodig is: controleren of mensen wel al alles krijgen waar ze recht op hebben.

Automatische toekenning kan hierin een grote hulp zijn. Premies en tegemoetkomingen kunnen toegankelijker worden door ze automatisch toe te kennen. Maar een belangrijke randvoorwaarde is dan wel dat de reeds bestaande data in verschillende databanken zoals de kruispuntbank, Opgroeien, onderwijs, ... vlotter beschikbaar worden gesteld aan de organisaties die het nodig hebben, alsook dat er een link wordt gelegd tussen deze databanken zodat er nog efficiëntere toekenning mogelijk is.

Terug naar de kern van de job

Ook stellen we vast dat bijna elke professional (uit de sociale sector, uit het onderwijs...) enorm belast is met administratieve taken waardoor ze geen ruimte meer hebben. Dit is ten nadele van het outreachend³ werken en het aanklampend werken met mensen. Het is cruciaal dat er administratieve ontlasting komt zodat er weer tijd en ruimte is. Dit zou ook vermijden dat bepaalde professionals afhaken omdat ze het gevoel hebben te weinig naar de kern van hun job te kunnen gaan.

Sectoroverschrijdend vinden we het belangrijk dat professionals in hun job meer tijd hebben om samen met kwetsbare burgers op pad te gaan. Zij moeten meer kwaliteit kunnen bieden waardoor burgers minder het gevoel hebben een nummertje te zijn en opnieuw meer vertrouwen opbouwen in professionals. Hierbij staan de controlebezoeken die de maatschappelijk werkers verplicht moeten doen haaks ten opzichte van de noodzakelijke aanklampende hulp.

Iedereen heeft het gehad met controles, inspecties, extra administratieve opdrachten, het eindeloos afvinken van lijstjes... Het nodeloos continu moeten becijferen dat je je werk goed doet, werkt averechts op de tijd die dan effectief beschikbaar is om je werk kwalitatief te doen. De kwaliteit zou belangrijker moeten zijn dan de kwantiteit. Als er controle moet zijn, dan kan die beter de kwaliteit meten dan de kwantiteit of cijfers. Daardoor moeten professionals geen tijd steken in het voorbereidend werk op nodeloze kwantitatieve controles, metingen... en hebben ze meer tijd voor de kern van hun job.

Als de focus terug op de kerntaak komt te liggen, vluchten professionals minder snel weg naar andere jobs. Zo zal de personeelsbezetting ook stabiel blijven en de nodige rust bieden in een personeelsgroep. Dit komt ook de continuïteit van dienstverlening ten goede.

De school als vindplaats

Scholen stellen vast dat er veel nieuwe armoede is. Het profiel van ouders en gezinnen die de schoolfactuur niet meer kunnen betalen, is veranderd. De gezinnen die net te veel verdienen om recht te hebben op bepaalde premies, vallen vaak uit de boot en worden daardoor de dupe.

De scholen moeten zich hoofdzakelijk kunnen focussen op hun kerntaak: het opleiden van de toekomstige generaties. Daarom moeten de administratieve taken beperkt worden, zodat medewerkers ruimte hebben voor hun basistaken.

---

³ Outreachend werken betekent dat sociale professionals buiten de muren van hun organisatie gaan werken, in de leefwereld van mensen. Het is een actieve, drempelverlagende manier om contact te leggen met mensen die daar niet altijd zelf om vragen. Outreach speelt zich af op straten en pleinen, in huiskamers of in andere organisaties of instellingen. (Bron: [Outreachend werken | samvzw](#))

Scholen, leerkrachten en directie hebben voornamelijk een signaalfunctie, maar weten niet altijd hoe ze verder moeten met bepaalde vragen of problemen. Zij moeten ook niet over deze expertise beschikken. Scholen hebben nood aan één contactpersoon waarbij ze bepaalde signalen kunnen neerleggen. Hiervoor zouden bijvoorbeeld brugfiguren ingezet kunnen worden, die neutraal optreden en onafhankelijk staan van de school. Deze brugfiguren kunnen letterlijk en figuurlijk op weg gaan met mensen in armoede en de brug maken naar de hulpverlening.

We zien bovendien zoveel bruggen tussen onderwijs en welzijn dat we de bemerking maken of het niet nuttig zou zijn om de twee departementen op Vlaams niveau samen te smelten. Dit zou misschien zelfs de opdracht van brugfiguren onnodig maken.

Daarnaast geven scholen aan dat ze nood hebben aan een casemanager, één iemand die centraal staat en de coördinatie opneemt van het dossier. Hierin kan het verder uitwerken en mee participeren in het samenwerkingsverband Geïntegreerd Breed Onthaal een oplossing bieden. Het is belangrijk dat deze casemanager duurzaam wordt geïntegreerd in de hulpverlening en niet via verschillende tijdelijke projectsubsidies.

Het kind mag niet de dupe zijn van onbetaalde facturen, maar wie betaalt de rekening?

Scholen geven aan dat het water hen aan de lippen staat. Zij roeien met de riemen die ze hebben. Zij willen heel erg investeren en moeite doen om ervoor te zorgen dat alle kinderen hetzelfde krijgen. Maar hiervoor steken ze zelf vaak toe. Bovendien zijn er ook grote verschillen tussen scholen.

Hoe ver reikt de verantwoordelijkheid van een school en een lokaal bestuur in het financieren van het onderwijs? Momenteel gebruiken scholen hun werkingsbudget om het welzijn van leerlingen te verbeteren waardoor ze niet altijd meer budget hebben voor andere nodige zaken.

De kleuter-, basis- en secundaire scholen hebben het gevoel dat de budgetten in onderwijs niet evenwichtig verdeeld zijn. Nochtans is het immens belangrijk om te investeren in de basisopleiding van de toekomstige generaties. Kinderen en jongeren leren daar de fundamenten die ze nodig hebben om later zelfstandig door het leven te kunnen gaan.

Tegelijk stellen we ons de vraag of we niet naar een systeem moeten zoals in Letland waar onderwijs en maaltijden op school voor elk kind gratis is. Zo krijgt elk kind dezelfde onderwijskansen en hoeft het zeker niet met honger aan de schoolbank te zitten.

Materiële steun

Het feit dat er sociale kruidenierwinkels worden uitgebaat, is zeer positief aangezien deze manier van werken mensen in hun waarde laat. Echter wordt het steeds uitdagender om deze winkels duurzaam, efficiënt en betaalbaar te organiseren. Ook wordt het soms een enorme zoektocht om – rekening houdend met de huidige richtlijnen – voldoende en gevarieerde voedingsmiddelen aan te bieden.

Er zit een potentieel in de ganse voedselketen dat nu verloren gaat. Sociale kruideniers worden enkel betrokken in de laatste schakel (supermarkt naar consument). In het volledige proces zijn er mogelijkheden om producten te doneren aan sociale kruideniers. De hogere overheid dient dan wel de procedures en voorwaarden (bv. voedselveiligheid, houdbaarheidsdatum, B.T.W.,...) voldoende flexibel te houden zodat bedrijven, ondernemers,... gemotiveerd blijven om hieraan mee te werken. Zo kan er ook belonend gewerkt worden met een label voor bedrijven die meewerken aan deze sociale doelstelling.

Mobiliteitsarmoede

Momenteel stellen we vast dat ouders en kinderen letterlijk soms niet tot aanbod geraken. Ze wonen in een landelijk gebied of een kleine deelgemeente waar bussen of treinen niet, te weinig of op beperkte tijdstippen rijden. Daardoor geraken gezinnen niet tot aan de organisaties die hen kunnen helpen, of kunnen ze niet deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten,...

De hogere overheid moet investeren in meer duurzaam en betaalbaar openbaar vervoer ook op verschillende landelijke en afgelegen gebieden, dat gebruikt kan worden op verschillende tijdstippen.

Belasting op arbeid verlagen

Tijdens de inspiratie- en netwerkdag kwamen ook bedrijfsleiders en serviceclubs aan het woord. Zij wijzen op het gevaar van armoede louter via symptoombestrijding tegen te gaan, zonder de oorzaken aan te pakken. Armoede heeft een structurele aanpak nodig.

Hun visie is in die zin ook dat arbeid te zwaar belast wordt:

“Bedienden en arbeiders zouden de mogelijkheid moeten krijgen om – op vrijwillige basis – méér dan 38 uur per week te presteren, dit aan een zeer lage belasting. Hierdoor houden zij een hoger netto-inkomen over waardoor er voor hen meer koopkracht ontstaat.

Meer koopkracht betekent een stijging van het Bruto Nationaal Product⁴ waardoor de overheid meer vennootschapsbelasting ontvangt. Het sociaalzekerheidsmodel blijft onaangeroerd omdat dit blijft steunen op de belasting van de 38-urenweek.”

Kennis over armoede vergroten

Tot slot geloven we dat de bewustmaking van de samenleving over armoede echt het verschil maakt. Mensen zonder armoede-ervaring hebben er echter vaak geen voeling mee. Ze weten onvoldoende hoe het is en hoe het voelt om dagdagelijks in armoede te leven. Nochtans is het belangrijk om hier kennis over te hebben, zodat je goed kan handelen en de juiste acties kan opzetten. Daarom moeten we werken aan een mentaliteitswijziging bij mensen zonder armoede-ervaring, zowel professionals als niet-professionals.

Dit kan door in het hoger onderwijs ruimte te voorzien in het curriculum voor deze thematiek, en dit in alle opleidingen. Hogescholen en universiteiten kunnen in elke opleiding experimenteren met projecten die een bijdrage kunnen leveren in de armoedebestrijding. Ook kan het een meerwaarde zijn om politici, beleidsmedewerkers, professionals, leerkrachten, leerlingen... aan een inleefweek te laten deelnemen zodat ze kunnen ondervinden hoe moeilijk en stresserend een leven in armoede is.

Ervaringsdeskundigen in armoede betekenen een grote meerwaarde in het werkveld. Ze houden de vinger aan de pols, vergroten inzichten over armoede en maken continu de armoedetoets in organisaties en op het beleid. Daarom is het belangrijk om te blijven investeren in de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting.

---

⁴ Het bruto nationaal product (bnp) is de totale toegevoegde waarde van alle goederen en diensten die in een bepaalde periode (meestal een jaar) door een bepaald land wordt geproduceerd: het bruto binnenlands product plus de door de staatsburgers in het buitenland verdiende primaire inkomens minus de door buitenlanders in het betreffende land verdiende primaire inkomens. Samengevat betekent 'binnenlands' hier verdiend/geproduceerd binnen de landsgrenzen en 'nationaal' verdiend/geproduceerd door de staatsburgers van een land. Het bnp per hoofd van de bevolking is een maat voor de welvaart van een land.